

2020/2021

Катышуучунун коду
Код участника

Кыргыз Республикасынын
Билим берүү жана илим
министрлиги

Министерство
образования и науки
Кыргызской Республики

БИЛИМДИ БААЛОО ЖАНА ОКУТУУ УСУЛДАРЫ БОРБОРУ
ЦЕНТР ОЦЕНКИ В ОБРАЗОВАНИИ И МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ
CENTER FOR EDUCATIONAL ASSESSMENT AND TEACHING METHODS

Республикалык олимпиаданын II (райондук) этабы

Кыргыз тили жана адабияты

(орус класстары үчүн)

2-күн

Фамилиясы/ Фамилия		Аты/Имя	
Атасынын аты/ Отчество			
Мектеби/Школа		Айылы/ Село	
Району/Район		Шаары/ Город	
Облусу/Область			
Телефону/ Телефон			
Мугалими жөнүндө маалымат/ Сведения об учителе			
Мугалиминин ФАА/ ФИО учителя			

НУСКАМА

2-күн. Текст менен иштөө: талдоо. Текст менен иштөөгө 3 саат берилет. Окуучуларга адабий текст жана ага карата бир нече суроо берилет.

Текст менен иштөөдө эмнелерге көңүл буруу керек:

- берилген суроого так жана толук жооп берүү;
- синтаксистик синонимия жолу менен текстте айтылгандарды кайра кайталабоо;
- тексттен мисал келтирүү менен өз оюн далилдеп берүү;
- адабият теориясында кездешүүчү түшүнүктөрдү көрсөтүп берүү;
- көркөм сөз каражаттарынын текстте аткарган кызматын түшүндүрүп берүү ж.б.у.с.

Тил жагынан окуучу

- бай сөз запасын;
- грамматикалык конструкцияларды түрдүүчө колдоно билүү жөндөмдүүлүгүн ж.б.у.с. көрсөтөт.

Олимпиада тапшырмаларынын аткарылышынын башкы критерийи – өз алдынчалык.

Олимпиадада телефон чалууларга жана социалдык тармактардагы коммуникацияга, олимпиада катышуучулары тарабынан тапшырмалардын талкууланышына жана орток аткарылышына тыюу салынат. Бул шарттар бузулганда, окуучу олимпиада катышуучуларынын курамынан чыгарылат.

Тапшырмаларды орток аткаруу же көчүрүү фактылары байкалган иштер, аткарылган тапшырмалардын сапаты жана санына карабастан, «0» деген упай менен бааланат.

Эгер иш кайра айтылган же көп бөлүгү кайра көчүрүлгөн комментарийсиз баштапкы тексттен гана турса, анда ал иш **нөл упай менен бааланат**.

Упай
Баллы

Катышуучунун коду
Код участника

Кыргыз тили жана адабияты боюнча райондук / шаардык олимпиаданын
тапшырмалары (орус класстары үчүн). **2-күн.**

Аткаруу убактысы: 180 мүнөт

1-тапшырма. Бейшебай Усубалиевдин «Алиппе» аттуу повестинен алынган үзүндүнү кунт коюп окуп чыккыла жана ага карата берилген суроолорго кыска, так жооп бергиле.

Эскертүү: Автордун орфографиясы, пунктуациясы жана стилистикасы сакталды.

«Эмгек жана тер»

...«Бүгүн аябай иштедик ээ, балам, – деди кыйратып иштебесек деле. – Тирүү болгон соң иштеш керек. Алты саның сообу – кыймылдап тур. Эмгек эч кимди өлтүрбөйт.» «Иштеген киши өлбөйбү?» – дейм мен чындап тандана. «Өлбөйт! – дейт атам ишенимдүү. – Иштедиңби – өлбөйсүң. Ошон үчүн иштейсиң да, болбосо...» Атам эмне дээрин таппай калат да көп өтпөй: «Туулмак ак, өлмөк ак, – деп ойго чөкчү. – Туулдум дегениң – өлдүм дегениң. Туулган соң, эртеби-кечпи кетериң анык, дүйнөгө түркүк болчу эч ким жок. Мына ушуну да унутпоо керек!.. – Мени карап, сырдуу муңаят: – Өлүмдү ойлой жүргөн жакшы балам!» Атамдын эмне дегени менен, төтөн өлүм менен менин ишим эмне, «эмне деп ойлойм? – дейм күлүп. – Качан өлөм деппи?» Атам секирип кетет: «Антчү эмес!.. Анда азыр өлгөнүң эмеспи. Өлүм деген ак экенин ойлой жүрүү керек деп жатса...» Мен чукчундай кетем: «Бир туруп өлбөйт дейсиң, анан кайра өлөт дейсиң!..» Атам шыдыр жооп кайтара албайт, ойлонуп калат да, өзүнчө күбүрөнө баштайт: «Аа атаңдын көрү десең, эртеби-кечпи кетесиң – мунуң арман, кетериңди билесиң – мунуң да арман, ошентсе да жашайсың – армандын арманы мына ушу!.. – Анан менин жанында турганымды эстей калат да, селт этип чочуп кетет. – Сен түшүнбөй жатасың, – дейт маа сыр бербей. – Иштедиңби, бүттү – өлбөйсүң. Санааң тынч болот. Санааң тынч кеткениң – өлбөгөнүң...» Буга ого бетер кыжырым кайнайт: «Санааң тынчпы, тынч эмеспи, өлө тургандан кийин баары бир да. Өлбөсөң бир жөн. Өлбөйт дейт, кайра өлөт дейт», – дейм өзүмчө. «Кийинин кишилиги ушунда, – дейт атам менин оюмду билгендей, – өлгөндөн кийин эмне болом деп ойлогондугунда.» Кайрадан тунгуюкка кептелем, акыры чарчаганда көндөрдү тепкилеп кирер элем. Бирок, ошентсе деле, «кишини өлтүрбөй коё ала турган эмгек деген эмне?» – деп баш катыра берчүмүн. «Эңкейсең – эмгек, – дечү атам, – мына бүгүн иштедикпи, мунун өзү – эмгек.» Анда өлбөй калыш оңой эле экен да, баш көтөрбөй иштей берсең, өлбөйт экенсиң да. Бирок айылдагы өлгөн кишилердин баары эле тырбалаңдап иштеп жүрүшпөдү беле, алар неге өлүштү? Буга да башым жетпей туталанчумун. Кандай гана баш катырбайын, кандай гана туталанбайын, баары бир эмгек мага негедир сүйкүмдүү сезилчү. Аны кээде атама да окшоштурар элем. Төтөн атамдын тердегени азыр да көзүмө кадимкидей элестеп турат. Маңдайынан тер сызылып иштеп жатканда, ал ажарына чыга түшчү: сүрдүү да, кайраттуу да жана сулуу да көрүнчү. Анан атам эмне үчүн көзгө дайыма ушундай көрүнбөйт деп өкүнүп да калчумун. Качан гана тер жүдөтүп жибергенде, атам эс алуу үчүн көчүк басар эле. Терге чылпылдап суу болгон көйнөгүн улам-улам желпип коюп, жүзү жайнап отурган атам куду жомоктогу

кишилердей сырдуу туюлуп кетчү. Анан мен эмгекти терге окшоштура берчүмүн. Бир күнү иштеп жатып, атам экөөбүз тең көл-шал болуп тердедик. Анан мен тердеген колумду жалап көрдүм – ачуу экен. Ишенген жокмун. Атамдын колун жаладым, аныкы да апачуу. Тер мындай болот деп үч уктаса түшүмө кирген эмес. Коркуп кеттим, «Ата, ата! – дедим элеңдеп. – Тер ачуу болот тура!..» «Жок, балам, – деди атам. – Терден таттуу эч нерсе жок. Тер таттуу да, таза да болот. Тер адамды баарынан – жамандыктан, жада калса оорудан да арылтат!»

1. «Эмгек», «тер» сөздөрүнүн маанилерин чечмелеп бергиле.

2. Ата эмгектен эмнени көрөт?

3. Атанын «Санааң тынч болот. Санааң тынч кеткениң – өлбөгөнүн» дегенин кандай түшүнсөк болот?

4. Эмгек, иш дегенде эле эмне үчүн өлүм маселеси да чыга калат деп ойлойсуңар?

5. Баланын «атам иштеп жатканда сулуу да, кайраттуу да, сүрдүү да көрүнчү» деген оюна кошуласыңарбы? Кошулсаңар – эмне үчүн?

6. Тер чын эле ачуубу?

2. Ырдын өзөгүн кайсы сөздөр түзүп турат?

3. Эмне үчүн акын сөздөрдүн ичинен «жүздү» тандап алууга аргасыз болгон; акынды ким (эмне) аргасыз кылган?

4. «Жүз» сөзүндө кандай ички карама-каршылык бар?

5. Ырда кандай көркөм ык-амалдары колдонулуптур?
